Qabul qilindi: 23-noyabr 2026-yil • Ma’qullandi: 25-noyabr 2026-yil • Nashr qilindi: 27-noyabr 2026-yil

KICHIK VA O‘RTA BIZNES: TUSHUNCHASI, TANLASH MEZONLARI VA ZAMONAVIY IQTISODIYOTDAGI O‘RNI

Otamurodova Dildora Abdukarimovna

Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti, Iqtisodiyot va biznesni boshqarish kafedrasi katta o‘qituvchi

Aralova Farida Allaberdiyevna

Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti 4-bosqich talabasi

Haqberdiyeva Maftuna Sultonboy qizi

Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti 4-bosqich talabasi

Nurmatova Oysuluv Hamza qizi

Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti 4-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu tezisda kichik va o‘rta biznesning iqtisodiy mazmuni, uning asosiy xususiyatlari, faoliyat ko‘rsatish mezonlari hamda zamonaviy iqtisodiyotdagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, kichik va o‘rta biznes subyektlarining yangi ish o‘rinlarini yaratish, aholi daromadlarini oshirish, raqobat muhitini shakllantirish va mamlakat iqtisodiy barqarorligini ta’minlashdagi o‘rni tahlil qilingan. Tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish, moliyaviy qo‘llab-quvvatlash va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish masalalariga ham e’tibor qaratilgan.

Kalit so‘zlar: kichik biznes, o‘rta biznes, tadbirkorlik, iqtisodiyot, raqobat, investitsiya, bandlik, innovatsiya, bozor munosabatlari.

Аннотация: В данной тезисной работе рассматриваются экономическая сущность малого и среднего бизнеса, его основные особенности, критерии определения и значение в современной экономике. Анализируется роль субъектов малого и среднего предпринимательства в создании новых рабочих мест, повышении доходов населения, формировании конкурентной среды и обеспечении

экономической стабильности страны. Особое внимание уделяется вопросам развития предпринимательства, финансовой поддержки и внедрения современных технологий.

Ключевые слова: малый бизнес, средний бизнес, предпринимательство, экономика, конкуренция, инвестиции, занятость, инновации, рыночные отношения.

Annotation: This thesis examines the economic concept of small and medium-sized businesses, their main characteristics, classification criteria, and importance in the modern economy. It analyzes the role of small and medium-sized enterprises in creating new jobs, increasing household incomes, developing competition, and ensuring economic stability. Special attention is given to business development, financial support, and the introduction of modern technologies.

Keywords: small business, medium-sized business, entrepreneurship, economy, competition, investment, employment, innovation, market relations.

KIRISH

Kichik va o‘rta biznes zamonaviy bozor iqtisodiyotining muhim tarkibiy qismlaridan biri hisoblanadi. Ushbu soha mamlakat iqtisodiyotining rivojlanishida, aholi bandligini ta’minlashda, yangi ish o‘rinlarini yaratishda hamda ishlab chiqarish va xizmat ko‘rsatish hajmini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Kichik va o‘rta biznes iqtisodiy munosabatlarning rivojlanishiga, sog‘lom raqobat muhitining shakllanishiga va bozor talablariga tez moslashishga imkon beradi.

Kichik biznes deganda nisbatan kam miqdordagi moliyaviy, moddiy va mehnat resurslari asosida tashkil etilgan, faoliyat ko‘lami cheklangan, biroq bozor talablariga tez moslasha oladigan tadbirkorlik faoliyati tushuniladi. O‘rta biznes esa kichik biznesga nisbatan kengroq ishlab chiqarish imkoniyatlariga, ko‘proq xodimlarga, kattaroq moliyaviy resurslarga va rivojlangan boshqaruv tizimiga ega bo‘lgan xo‘jalik faoliyatidir.

Kichik va o‘rta biznes subyektlari savdo, xizmat ko‘rsatish, sanoat, qurilish, qishloq xo‘jaligi, transport, axborot texnologiyalari va boshqa ko‘plab sohalarda faoliyat yuritadi. Ularning asosiy xususiyati shundaki, ular iste’molchilar talabidagi o‘zgarishlarga tez javob beradi, yangi mahsulot va xizmatlarni bozorga olib chiqadi hamda iqtisodiyotning turli

tarmoqlarida tadbirkorlik faolligini oshiradi.

Kichik va o‘rta biznes subyektlarini aniqlashda bir nechta mezonlardan foydalaniladi. Jumladan, korxonada ishlovchi xodimlar soni, yillik tushum hajmi, faoliyat turi, ishlab chiqarish ko‘lami va iqtisodiy imkoniyatlari hisobga olinadi. Bunday mezonlar mamlakatning qonunchiligi va iqtisodiy siyosatiga qarab farqlanishi mumkin. O‘zbekistonda tadbirkorlik subyektlarini toifalarga ajratishda qonunchilikda belgilangan mezonlar, jumladan, faoliyat turi va yillik tushum ko‘rsatkichlari muhim ahamiyatga ega.

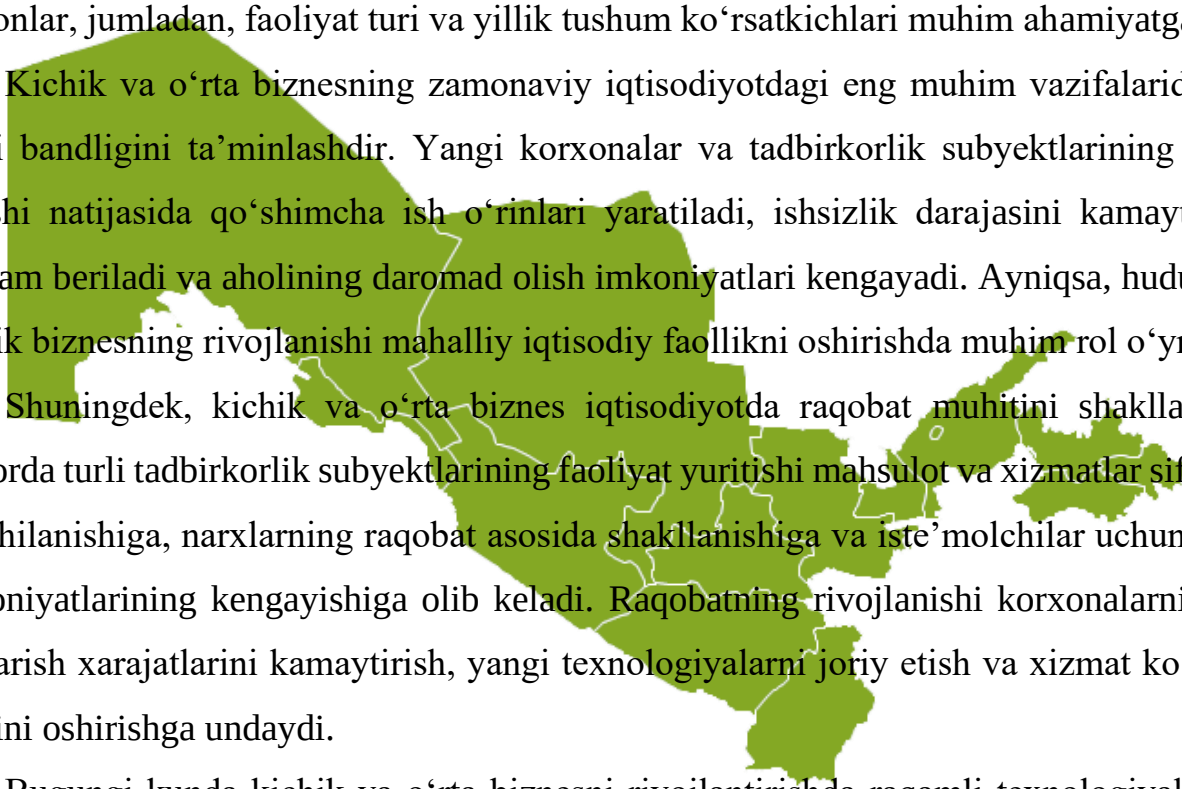

Kichik va o‘rta biznesning zamonaviy iqtisodiyotdagi eng muhim vazifalaridan biri aholi bandligini ta’minlashdir. Yangi korxonalar va tadbirkorlik subyektlarining tashkil etilishi natijasida qo‘shimcha ish o‘rinlari yaratiladi, ishsizlik darajasini kamaytirishga yordam beriladi va aholining daromad olish imkoniyatlari kengayadi. Ayniqsa, hududlarda kichik biznesning rivojlanishi mahalliy iqtisodiy faollikni oshirishda muhim rol o‘ynaydi.

Shuningdek, kichik va o‘rta biznes iqtisodiyotda raqobat muhitini shakllantiradi. Bozorda turli tadbirkorlik subyektlarining faoliyat yuritishi mahsulot va xizmatlar sifatining yaxshilanishiga, narxlarning raqobat asosida shakllanishiga va iste’molchilar uchun tanlov imkoniyatlarining kengayishiga olib keladi. Raqobatning rivojlanishi korxonalarni ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish, yangi texnologiyalarni joriy etish va xizmat ko‘rsatish sifatini oshirishga undaydi.

Bugungi kunda kichik va o‘rta biznesni rivojlantirishda raqamli texnologiyalar ham alohida ahamiyat kasb etmoqda. Elektron savdo, internet marketing, onlayn to‘lov tizimlari va avtomatlashtirilgan boshqaruv vositalari tadbirkorlarga o‘z faoliyatini kengaytirish imkonini bermoqda. Bu esa mahsulotlarni ichki va tashqi bozorlarga olib chiqish, mijozlar bilan aloqalarni mustahkamlash va biznes samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

O‘zbekistonda ham kichik va o‘rta biznesni rivojlantirish iqtisodiy islohotlarning muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Tadbirkorlik faoliyatini qo‘llab-quvvatlash, kredit va moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish, soliq tizimini takomillashtirish, biznes yuritish uchun qulay sharoitlar yaratish ushbu sohaning rivojlanishiga xizmat qilmoqda.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, kichik va o‘rta biznes mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishini ta’minlovchi muhim omillardan biridir. Ushbu soha yangi ish o‘rinlarini yaratish, aholi daromadlarini oshirish, raqobat muhitini rivojlantirish, mahalliy ishlab chiqarishni kengaytirish va iqtisodiy faollikni kuchaytirishda katta ahamiyatga ega. Zamonaviy sharoitda kichik va o‘rta biznesni rivojlantirish uchun tadbirkorlik subyektlarini moliyaviy qo‘llab-quvvatlash, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish, investitsion imkoniyatlarni oshirish va biznes yuritish sharoitlarini yanada yaxshilash lozim. Bu esa O‘zbekiston iqtisodiyotining raqobatbardoshligini oshirish va uzoq muddatli iqtisodiy taraqqiyotga erishishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasining Tadbirkorlik faoliyati erkinligining kafolatlari to‘g‘risidagi Qonuni.

2. O‘zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi.

3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish va qo‘llab-quvvatlashga oid farmon va qarorlari.

4. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasining kichik biznes va tadbirkorlikka oid statistik ma’lumotlari.

5. Iqtisodiyot nazariyasi. Oliy ta’lim muassasalari uchun darslik.